

ВІСНИК ПРИКАРПАТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Педагогіка
Випуск XLVII

Івано-Франківськ
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

ВІСНИК ПРИКАРПАТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Педагогіка

Випуск 47

Івано-Франківськ
2013

Друкується за ухвалою Вченої ради Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Редакційна рада: д-р філол. наук, проф. В.В.Грещук (*голова ради*); д-р філос. наук, проф. С.М.Возняк; д-р філол. наук, проф. В.І.Кононенко; д-р істор. наук, проф. М.В.Кугутяк; д-р юрид. наук, проф. В.В.Луць; д-р філол. наук, проф. В.І.Матвійшин; д-р фіз.-мат. наук, проф. Б.К.Остафійчук; д-р пед. наук, проф. Н.В.Лисенко; д-р хім. наук, проф. Д.М.Фреїк.

Редакційна колегія: д-р пед. наук, проф. Н.В.Лисенко (*голова редколегії*); д-р пед. наук, проф. Т.К.Завгородня; д-р пед. наук, проф. А.В.Вихрущ; д-р пед. наук, проф. В.В.Кемінь; д-р пед. наук, проф. І.Є.Курляк; д-р пед. наук, проф. В.К.Майборода; канд. пед. наук Л.О.Мацук (*відповідальний секретар*); д-р пед. наук, проф. А.С.Нісімчук; д-р пед. наук, проф. В.А.Поліщук.

Адреса редакційної колегії:

76000, м. Івано-Франківськ, вул. Мазепи, 10 (Шевченка, 57)

Педагогічний інститут

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Вісник Прикарпатського університету.

Серія: Педагогіка. – 2013. – Вип. 47. – 190 с.

Видається з 1995 р.

У віснику вміщено науковий доробок відомих українських та зарубіжних учених з питань історії педагогіки, вищої школи, соціальної педагогіки, теорії виховання, окреслено нагальні проблеми й пріоритетні напрями їх вирішення.

Представлені результати наукових досліджень різних напрямів педагогічної науки можуть бути використані науковцями, аспірантами, педагогами і студентами. Вісник розраховано й на всіх тих, для кого означені проблеми становлять науковий інтерес.

The given newsletter contains scientific works by well-known Ukrainian and foreign scholars concerning the history of pedagogics, high school, social pedagogics, the theory of upbringing; urgent problems and priority lines of their solutions are outlined.

The results of scientific researches of different tendencies of Pedagogical science can be used by research workers, graduate students, teachers and students. This bulletin is also intended for everyone, who is interested in the noted problems.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ВІСНИК
Прикарпатського університету

ПЕДАГОГІКА
Випуск XLVII

Видається з 1995 р.

Адреса редколегії: 76000, м.Івано-Франківськ,
вул. Мазепа, 10
Педагогічний інститут
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника

Ministry of Education and Science of Ukraine
Precarpathian National University named after V. Stefanyk

NEWSLETTER
Precarpathian University named after V.Stefanyk

PEDAGOGICS
№ XLVII Issue

Published since 1995

Publishers adress: Pedagogical Institute,
Precarpathian National University named after V.Stefanyk
57, Shevchenko Str., 76025, Ivano-Frankivsk, tel. 59-60-21

Головний редактор: *Головчак В.М.*
Літературний редактор: *Костів В.І.*
Комп'ютерна правка і верстка: *Галушак Г.В., Фуштей Л.І.*

За зміст і достовірність фактів, цитат, власних імен
та інших відомостей відповідають автори

Друкується українською мовою
Реєстраційне свідоцтво КВ №435

Здано до набору 30.09.2013 р. Підп. до друку 04.10.2013 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman".
Ум. друк. арк. 12,00. Тираж 100 прим. Зам. 23.

Видавець
Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Бандери 1, тел. 71-56-22
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК 2718 від 12.12.2006 р

З М І С Т

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

- Став'як-Ососінська Малгожата.* Добродійна діяльність товариства св. Вінцента Дель-Паоло у Польщі у міжвоєнний період як покликання любити і турбуватися про ближнього 3

ВИЩА ШКОЛА

- Буркова Людмила.* Задачний підхід підготовки фахівців соціономічних професій у вищій школі 13
- Зінькова Ірина.* Формування підприємницької культури майбутнього соціального педагога (постановка проблеми) 20
- Клепар Марія.* Роль фольклорної спадщини у професійному становленні майбутнього вчителя музики 25
- Кулінченко Олександр.* Студентське самоврядування як складова професійної освіти 29
- Михайлишин Галина, Сулейманова Інна.* Феномен професійної субкультури педагога 34
- Москальова Людмила.* Соціальні програми у культурно-освітньому просторі майбутнього соціального педагога: особливості та основні характеристики 39
- Тимків Лідія.* Формування адаптивної культури особистості як інноваційна стратегія фахової підготовки майбутніх педагогів 42

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

- Галушак Галина.* Надання допомоги дорослих у заміщенні дітям із сімей з порушеною структурою родинного та виховного впливу батька (матері) 47
- Грижак Мирослава.* Використання тренінгових занять у процесі взаємодії практичного психолога/соціального педагога з батьками 52
- Летенко Юлія.* Взаємодія батьків і дітей як науково-педагогічна проблема 57
- Лучинкіна Анжеліка.* Напрями попередження викривлень віртуальної соціалізації 62
- Лучинкіна Ірина.* Аналіз етнокультурних установок користувачів Інтернетом 68
- Михайлишин Галина.* Філософські основи освітньої соціалізації особистості 72
- Міленіна Мілена.* Дитячі субкультури сучасного міста: упорядкування екзистенційного досвіду 77
- Петришин Роман.* Окремі аспекти соціально-педагогічної та політико-правової підтримки молоді 82
- Прашко Олена.* Актуальність проблеми розвитку соціальної компетентності учнів. 89
- Сабат Надія.* Напрями соціально-педагогічної допомоги неблагополучній сім'ї 94

<i>Сидорчук Марина.</i> Соціально-педагогічні умови становлення особистості підлітка у центрах соціально-психологічної реабілітації	98
<i>Струтинська Тетяна.</i> Батьківство як соціальний психолого-педагогічний феномен	102
<i>Суховєєва Наталія.</i> Поняття інтеграції в соціальній педагогіці	108
<i>Хаб`йор Агата.</i> Участь людей похилого віку в структурах громадянського суспільства	112
<i>Хрост Славомір.</i> Будинки для перестарілих як життєвий простір людей літнього віку	121
<i>Шпільчак Любов.</i> Характеристика виховного потенціалу дистантної сім'ї	130
<i>Щербина Сусанна.</i> Аналіз особистісних особливостей жінок, які мають досвід взаємодії з прийомними дітьми	134
<i>Юрків Юлія.</i> Умови ефективного становлення сім'янина для вихідців із неповних родин	139

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

<i>Головач Людмила.</i> Показники і критерії статево-сексуальної культури старшокласників	143
<i>Дяків-Михайлюк Галина.</i> Народно-педагогічні традиції та соціально-виховний потенціал церкви у підготовці молоді до подружнього життя	150
<i>Левко Мар'яна.</i> Формування політичної культури особистості (системний підхід)	
<i>Маланюк Тарас.</i> Підготовка педагогів до використання засобів туристсько-краєзнавчої роботи у патріотичному вихованні учнів основної школи	
<i>Мельник Марина.</i> Теоретичні основи дослідження проблеми обдарованості	
<i>Микитин Оксана.</i> Особливості формування творчої культури особистості старшокласника як науково-педагогічна проблема	
<i>Мисак Богдан.</i> Використання системного підходу у формуванні патріотичної культури молоді сім'ї	
<i>Оришко Світлана.</i> Виховання сучасних старшокласників засобами туристської діяльності	

CONTENTS

THE HISTORY OF PEDAGOGICS

- Stawiak-Ososinska Malgoszata.* The charitable activities of the Society of Sisters of St. Vincent a Paolo in Poland in the interwar period is revealed. 3

HIGHER SCHOOL

- Burkova Liudmyla.* Task approach of specialist preparation of socionomic professions at high school. 19
- Zin'kova Iryna.* Business culture formation of future social teachers (setting-up the problem) 24
- Klepar Maria.* The role of folklore heritage in professional formation of future music teacher 28
- Kulinchenko Olexandr.* Student Self-government as component of professional education. 31
- Myhailyshyn Galyna, Suleimanova Inna.* The phenomenon of professional subculture of a teacher 31
- Moskal'ova Liudmyla.* Social programs in cultural and educational environment of future social teachers: main features and characteristics 34
- Tymkiv Lidia.* The formation of personality's adaptive culture as an innovative strategy in the professional formation of future teachers.

SOCIAL PEDAGOGICS

- Galushchak Halyna.* Compensatory enrichment of adults in substituting for younger pupils from families with broken structure the missing parental / maternal influences
- Gryzhak Myroslava.* The use of trainings in process of cooperation of practical psychologist/ social teacher with parents
- Letenko Yuliya.* Cooperations of parents and children as scientifically-pedagogical problem
- Luchynkina Anzhelika.* The ways of preventing of virtual socialization changes
- Luchinkina Iryna.* Analysis of the ethnocultural installation o Internet users
- Myhailyshyn Galyna.* Philosophical basis of educational socialization of personality
- Milenina Milena.* Children subcultures of a modern city: management of existential experience
- Petryshyn Roman.* Some aspects of social-pedagogical and political-jurisdictional support of youth
- Prashko Olena.* Topicality of the problem of pupils' social competence development
- Sabat Nadia.* Directions social and educational assistance dysfunctional family
- Sydorchuk Maryna.* Social-pedagogical terms of adolescent personality formation in centres of social-psychological rehabilitation
- Strutyns'ka Tetiana.* Partenity as social psychological-pedagogical phenomenon
- Suhoveewa Natalia.* The term "integration" in social pedagogics

Habior Agata. Elderly people participation in public society structures
Chrost Sławomir. Residential care homes as seniors' living space
Shpilchak Liubov. Characteristics of educational potential of a distant family
Shcherbina Susanna. Analysis of the personal characteristics of women with experience of working with foster children
Yurkiv Yulia. Terms of effective formation of a family man of children from incomplete family

THE THEORY OF UPBRINGING

Golovach Liudmyla. Features and criteria of sexual culture of senior pupils
Diakiv-Myhailiuk Halyna. Folk pedagogical traditions and social-educational potential of church in youth preparation to married life
Levko Mariana. Political culture formation of personality (systemic approach)
Malaniuk Taras. The preparation of teachers to using of tourist facilities in patriotic upbringing of pupils of the main school
Mel'nyk Maryna. Theoretical fundamentals of investigation of the problem of giftedness
Mykytyn Oxana. The peculiarities of creative culture formation of a personality of senior pupils as a scientific-pedagogical problem.
Mysak Bogdan. The use of systemic approach in patriotic culture formation of a young family
Oryshko Svitlana. Education of modern senior pupils by facilities of tourist activity

УДК 37.014.525
ББК 74.03 (3/8)

Małgorzata Stawiak-Ososińska

DZIAŁALNOŚĆ POMOCOWA STOWARZYSZENIA PAŃ ŚW. WINCENTEGO
A PAULO W POLSCE W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM JAKO POWOŁANIE
DO MIŁOŚCI I POMOCY BLIŹNIEMU

У статті розглядається добродійна діяльність сестер Товариства св. Вінченца Дель-Паоло у Польщі у міжвоєнний період. Подається коротка довідка про історію створення товариства, розкриваються форми і методи роботи з різними категоріями нужденних. Особлива увага приділяється наданню допомоги людям похилого віку, хворим і немічним.

Ключові слова: товариства св. Вінченца Дель-Паоло у Польщі, історія товариства, форми і методи роботи з різними категоріями нужденних.

Kościół katolicki od zarania swych dziejów swą działalność opierał na idei miłosierdzia chrześcijańskiego nakazującego posługę na rzecz potrzebujących i udzielanie wsparcia najuboższym. Początkowo pomoc realizowana była w ramach gmin chrześcijańskich, które same finansowały różne formy wsparcia. Z czasem odpowiedzialność za pomaganie ubogim przejęli biskupi, utrzymujący tzw. domy ubogich i proboszczowie, których obowiązkiem było tworzenie i prowadzenie przytułków (szpitali). Cele dobroczynne realizowane były przy udziale wiernych, którzy na cele kościelne robili tzw. zapisy lub darowizny¹.

Duże zasługi na rzecz potrzebujących od VI w. zaczęły świadczyć zakony chrześcijańskie. Większość z nich powoływana była właśnie w tym celu. Przy wielu klasztorach powstawały szpitale dla chorych, nieuleczalnych i trędowatych, a klasztorne apteki wydawały bezpłatnie leki dla wszystkich, którzy się po nie zgłaszali².

W Polsce podobnie jak na zachodzie Europy działalność dobroczynną przez wieki świadczyły zakony, parafie, bractwa (do których należeli królowie, magnaci, biskupi, szlachta i mieszczenie) i stowarzyszenia³. Ta sytuacja uległa drastycznej zmianie w czasie zaborów. Sytuacja społeczna i polityczna w jakiej znalazła się Polska w drugiej połowie XVIII wieku nie sprzyjała rozwojowi dobroczynności zarówno świeckiej jak i kościelnej. Problemem pierwszorzędny epoki był gwałtowny wzrost liczby „ludzi luźnych”, wędrujących do miast w poszukiwaniu pracy. „Zjawiskiem charakterystycznym (i zrozumiałym) na ziemiach polskich, występującym po kongresie wiedeńskim, jest tendencja mocarstw zaborczych do rozciągnięcia swego ustawodawstwa społecznego oraz własnych tradycji opieki społecznej na zagarnięte ziemie. W praktyce oznaczało to, że organizowanie dobroczynności zastrzegło dla siebie państwo: określało prawnie sytuację ubogich, przeniosło obowiązek ich utrzymania na władze lokalne świeckie (magistraty, gminy, a nie, jak było dotąd, na władze kościelne - parafie), nadzorowało fundusze zakładów dobroczynnych, uzależniło od swej zgody powstawanie nowych zakładów czy stowarzyszeń charytatywnych. Nadal jednak dobroczynność oparta była na funduszach społecznych. Pewne dotacje państwowe otrzymywały jedynie zakłady zamknięte, nie przewidywały natomiast budżety

¹ J. Majka, Rozwój działalności charytatywnej w Kościele, w: Miłość miłosierna, pod red. J. Kruciny, Wrocław 1985, s. 196-198.

² Tamże, s. 198.

³ Tamże, s. 205.

żadnych sum na ubogich czy chorych poza zakładami, zdając się w tym na gminy i ofiarność prywatną. Tutaj więc Kościół i stowarzyszenia dobroczynne miały pole działalności węższe lub szersze, w zależności od aktualnej polityki kościelnej i kontroli ze strony władz zaborczych. Dokonywano równocześnie w rozmaity sposób na wszystkich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej sekularyzacji własności kościelnej, w następstwie czego Kościół utracił stopniowo prawie wszystkie zakłady służące dziełom miłosierdzia. Znacznie więc zostały ograniczone jego możliwości niesienia pomocy materialnej. Dopiero w drugiej połowie XIX w. ofiarność społeczeństwa katolickiego i założenie nowych zgromadzeń zakonnych pozwolą na odrodzenie kościelnej działalności charytatywnej⁴.

Jedynym zgromadzeniem, które nie było represjonowane i mogło dalej wykonywać swoją pracę było Zgromadzenie sióstr św. Wincentego a Paulo. Zakonnice należące do tego zgromadzenia, zwane potocznie siostrami miłosierdzia, stanowiły bowiem jedyny w tamtym czasie personel szpitalny we wszystkich zaborach. Niemożność rozwijania działalności miłosiernej w ramach zakonów zaowocowała utworzeniem świeckich odpowiedników niektórych zgromadzeń. Tak było właśnie ze Stowarzyszeniem Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo. Pierwsze Towarzystwo Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo założono w Poznaniu 14 lipca 1853. W tym samym roku powstało pierwsze towarzystwo na prowincji - w Śremie, a w 1854 w Gnieźnie⁵. Później konferencje wincentyńskie wyrastały jak grzyby po deszczu. Rozmiar ruchu sprawił, że od 1859 roku zaczęto nawet wydawać „Roczniki Towarzystwa św. Wincentego a Paulo”. Działalność zapoczątkowana w zaborze pruskim powoli rozprzestrzeniła się też na inne zabory. Konferencje skupiały członków czynnych, odwiedzających ubogie rodziny oraz członków wspierających, których pomoc sprowadzała się jedynie do datków pieniężnych. „Jako dzieła miłosierdzia praktykowano wówczas: odwiedzanie rodzin, opiekę nad sierotami, pomoc dla ochronek, wyszukiwanie dzieci zaniedbanych w celu przygotowania ich do pierwszej Komunii świętej, prowadzenie szkółek niedzielnych dla uczniów rzemieślniczych, wyszukiwanie pracy dla ubogich, pośredniczenie w staraniach o pracę, wspieranie w wypadku skrajnej nędzy, prowadzenie kasy oszczędności na komorne dla ubogich, wpływanie na zawieranie zgody i unikanie procesów, odwiedzanie chorych w szpitalach, opiekę nad umierającymi, pomoc w urządzaniu pogrzebów ubogim, opiekę nad zwolnionymi z więzień, prowadzenie pracowni dla ubogich”⁶. Specjalną i bardzo chlubną kartą w działalności Towarzystwa św. Wincentego a Paulo było propagowanie czytelnictwa i zakładanie bibliotek parafialnych.

W pracę Konferencji św. Wincentego a Paulo angażowały się przede wszystkim kobiety, a ich działalność była szczególnie żywa w okresie międzywojennym. Współpracowały one ściśle z parafiami i cieszyły się w dalszym ciągu opieką i poparciem biskupów. Kierownictwo ideologiczne i duchowe sprawowali nad nimi księża misjonarze (lazaryści). W 1930 roku na terenie Polski w pięciu metropoliach działało 340 Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia. Stowarzyszenia te istniały przede wszystkim w miastach, stąd większa ich liczba na terenach bardziej zurbanizowanych. Istniała jednak tendencja do zakładania ich także na wsi, gdzie głównymi aktywistami miłosierdzia były ziemianki i nauczycielki. Powstawały także akademickie Stowarzyszenia Pań Miłosierdzia. Mniej liczne były męskie konferencje świętego Wincentego a Paulo. W 1935 roku było ich w całym kraju 85, ale liczba ich stale wzrastała i w kilka lat później wynosiła już 154. Zgromadzenie otwierało swoje domy w różnych miastach Polski. Działalność Stowarzyszenia wspierali zwykli ludzie, którzy dostrzegali ogrom pomocy świadczonej przez zrzeszone w nim kobiety⁷.

⁴ K. Dola, Opieka społeczna Kościoła, w: *Historia Kościoła w Polsce do roku 1764*, pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego, t.1, Poznań 1974, s.699; J. Majka, *Rozwój działalności charytatywnej ...*, s.206.

⁵ Cz. Skrzyszewski, M. Banaszek, *Chrześcijańska myśl i działalność społeczna w zaborze pruskim w latach 1865-1918*, w: *Historia Kościoła w Polsce...*, s.113.

⁶ Tamże, s.114; Cz. Strzeszewski, *Chrześcijańska myśl i działalność społeczna w zaborze austriackim w latach 1865-1918*, w: *Historia katolicyzmu społecznego w Polsce 1932-1939*, pod red. Cz. Strzeszewskiego, R. Bendera, K. Turowskiego, Warszawa 1981, s.191.

⁷ J. Majka, *Chrześcijańska myśl i ruch charytatywny*, w: *Historia ...*, s.536.

Pracę członkiń Stowarzyszenia koordynował Zarząd, który współpracował z Proboszczami parafii, na terenie których organizacja prowadziła swoją działalność. Nowe Stowarzyszenia powstawały z inicjatywy kilku kobiet, które cechowała „gorliwość i chęć podjęcia pracy charytatywnej”. Spośród członkiń Panie wybierały tymczasową Radę (Zarząd) i rozpoczynały działalność pomocową. Jednocześnie starały się o pozyskanie nowych działaczek, bardzo potrzebnych do tej trudnej, ale niezbędnej pracy⁸.

Kobiety zrzeszone w Stowarzyszeniu świadczyły różnorodne wsparcie najbardziej potrzebującym; chodziły do domów ubogich, odwiedzały ich w szpitalach, organizowały naukę dla ubogich dziewcząt, opiekowały się starcami, dziećmi porzuconymi, bezdomnymi, bezrobotnymi, więźniami czy alkoholikami.

Widząc zainteresowanie działalnością Stowarzyszenia i szybki rozwój w całym kraju opieki społecznej i działalności dobroczynnej Rada Wyższa Stowarzyszenia podjęła decyzję o zapoczątkowaniu wydawania czasopisma, które miało być jednym ze źródeł poznania działań pomocowych realizowanych przez Stowarzyszenia w całym kraju, a także na świecie. Zamyśl został wprowadzony w życie w 1931 roku. 1 lutego ukazał się pierwszy numer miesięcznika „W Służbie Miłości Bliźniego”, na łamach którego informowano o działalności Stowarzyszeń w kraju i poza jego granicami⁹.

Jak wynika z publikowanych na łamach pisma artykułów zakres działalności dobroczynnej Stowarzyszeń był bardzo szeroki. Największa pomoc kierowana zawsze była do najbardziej jej potrzebujących. W Polsce międzywojennej głównymi problemami społecznymi było bezrobocie i bieda. Dlatego najwięcej różnorodnych działań kierowanych było do ludzi nie mających pracy oraz do ubogich. Praca, którą wykonywały członkinie nie była łatwa, a często odbywała się w bardzo trudnych warunkach, w środowiskach patologicznych, niosła ze sobą ryzyko zarażenia się, czy też narażenia życia. Podopieczni, którym niezbędna była pomoc zazwyczaj byli nieufni i podejrzliwi. Trzeba było dużo czasu i cierpliwości ze strony działaczek, żeby przełamać niechęć i uprzedzenie, a zamierzone cele nie przynosiły efektów natychmiastowych, potrzeba było czasu, by owoce pracy i wsparcia stały się widoczne i wymierne.

Osoby pozbawione możliwości pracy zarobkowej dzieliły się w okresie międzywojennym na dwie grupy. Pierwszą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby „stuprocentowo zdolne do pracy, na których ciąży obowiązek wyżywienia rodziny jak i samych siebie”¹⁰, do której zaliczane były też takie „po 55 roku życia, które z powodu niezdolności do pracy zostały z niej zwolnione i które

⁸ Regulamin dla Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo, Poznań 1931, s. 3.

⁹ Wydawane było w latach 1931-1939 w Poznaniu. Pismo wychodziło na prawach rękopisu pod kierunkami Rady Wyższej Stowarzyszenia Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo. Od 1931 roku do 1932 roku redaktorem naczelnym czasopisma był Jan Tokarski. Od 1932 roku redaktorem była prezydentka Rady Wyższej- Maria Lossow. „W Służbie Miłości Bliźniego” było czasopismem mówiącym o szeroko rozumianej pomocy społecznej zarówno materialnej jak i duchowej. Pomoc, o której pisano na jego łamach była skierowana do różnych kategorii potrzebujących m.in. do bezdomnych, bezrobotnych, sierot, alkoholików czy więźniów. Stowarzyszenia nie pomijały w swojej działalności pomocowej dziewcząt, które zeszły z drogi prawości czy chorych. Na początku każdego numeru drukowane było słowo od redakcji tzw. „Myśli”. Zawarte w nim były m.in. rozważania na temat obchodów ważnych wydarzeń z życia kościoła czy komunikaty papieskie. Głównym celem czasopisma było pokazanie zakresu działalności Stowarzyszenia i jego idei. W czasopiśmie znajdowały się również wytyczne dla pań ze Stowarzyszenia, jak mają się opiekować potrzebującymi. W każdym czasopiśmie zamieszczane było ogłoszenie o Kursach Charytatywnych, które odbywały się w różnych miejscach w kraju. Każdy chętny mógł wsiąść udział w takim spotkaniu. Podczas Kursów dyskutowano na temat działalności Stowarzyszenia, zmian jakie zaszły w organizacji, wygłaszano referaty, w których podejmowano tematykę działalności charytatywnej. W piśmie znajdowały się również biografie świętych, opisy działań wyróżniających się Pań oraz informacje o akcjach podejmowanych przez Stowarzyszenia w innych krajach. Miesięcznik przeznaczony był głównie dla Pań ze Stowarzyszenia, jednak wraz z rozwojem czasopisma zmieniła się również kategoria odbiorców. Pismo kupowały nie tylko członkinie Stowarzyszenia, ale też kobiety nie należące do niego, czy też mężczyźni chętni do podjęcia współpracy w Stowarzyszeniu. Czasopismo docierało nie tylko do miast, ale i do wsi. Niejednokrotnie po lekturze czasopisma, do redakcji trafiały listy od czytelników, które wyrażały uznanie dla pracy Stowarzyszenia. „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 1. s.16.

¹⁰ J. Mąkolska, Z programu pracy w zimie, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s.3-4.

mimo małej renty nie mają środków na własne utrzymanie”¹¹. Do grupy drugiej należeli „ubodzy niezdolni do pracy, nie mający wsparcia, którzy opieki i pomocy spodziewają się jedynie ze strony akcji charytatywnej”¹². Jednej i drugiej grupie starano się w jakiś sposób pomagać. Osoby długotrwale nie posiadające pracy, w okresie międzywojennym potrzebowały wsparcia, nie tyle finansowego co posiłku czy odzieży. Organizacja zanim zaczęła konkretne wsparcie, najpierw robiła rozeznanie ilu osobom i jakiej pomocy potrzeba. Dopiero, kiedy miała pełną wiedzę co jest najbardziej potrzebne zaczynała działać.

Główną formą pomocy dla ubogich i bezrobotnych było dożywianie. Aby zapewnić darmowe lub tanie posiłki ważne było nieodpłatne pozyskanie produktów żywnościowych, a potem we własnym zakresie ich przygotowanie i dostarczenie. Zbierano także pieniądze, które później przekazywano na posiłki. Stowarzyszenia, które miały własny lokal przystosowywały go tak, aby można było na miejscu gotować i wydawać jedzenie, inne posiłki przygotowywały w prywatnych domach i tylko dostarczały do domów bezrobotnych i ubogich. „20 Stowarzyszeń naszych prowadzi i utrzymuje samodzielne kuchnie ludowe dla najuboższych”¹³. Dla podopiecznych korzystających z dożywiania wydawano miesięczne karty, na podstawie których mogli codzienne (oprócz niedziel) zgłosić się na obiad. Starano się, aby wydawane pożywienie były pożywne i treściwe. „Ustalono dokładne menu tygodniowe. Była codziennie zupa z mięsem, suto krojonym w grube plastry i dobrze okraszona, a w piątki śledzie z ziemniakami”¹⁴. Wiele Stowarzyszeń na terenie całej Polski odchodziło od pieniężnych form wspierania ubogich, nie udzielało wsparcia gotówkowego, lecz wydawało bony żywnościowe. Ponadto wydawano dla najuboższych różnego rodzaju produkty spożywcze takie jak np. mleko, chleb, cukier i inne. Oprócz stałych form dożywiania organizowano doraźnie paczki żywnościowe. Zazwyczaj robiono to przy okazji jakiś świąt czy sytuacji kryzysowych. Wówczas do przymierających głodem rodzin zanoszono suche produkty żywnościowe i ewentualnie niewielkie kwoty pieniężne¹⁵. „Żadna z pań Miłosierdzia nie zasiadałaby spokojnie do stołu wigilijnego ani nie zjadłaby święconego nie postarawszy się najpierw o dary dla swych ubogich w żywność i odzież na te dni. W roku 1931 gwiazdką obdarzono 21 311 osób i rodzin, 17 605 osób i rodzin otrzymało pomoc na Wielkanoc”¹⁶.

Ciekawą inicjatywą pomocową z zakresu dożywiania dzieci była akcja „Tańsze mleko”. Akcja ta miała na celu zapewnienie uczniom na śniadanie mleka. Sedno tej działalności sprowadzało się do tego, aby znaleźć mleczarnie, które zgodziłyby się dostarczać do szkół mleko po znacznie niższych cenach. W efekcie niektóre mleczarnie zgodziły się dostarczać mleka na ten cel w cenie, którą same płaciły dostawcom. Jedna mleczarnia przysłała nawet mleko przegotowane¹⁷. W niektórych miejscowościach wydawano dzieciom na śniadanie zupy mleczne, licząc pół litra na porcję, co z dodatkiem bułki było znacznie pożywniejsze od kawy czy kakao. Śniadania te cieszyły się wśród najmłodszych dużą popularnością, „dzieci zupy osłodzone jedzą bardzo chętnie i dopominają się nieraz o drugą porcję”¹⁸. Stowarzyszenia z terenu całej Polski starały się też zapewniać najuboższym śniadania. „W ogóle śniadania dla dzieci szkolnych notuje 22 Stowarzyszenia. Niektóre przez czas dłuższy lub krótszy, wedle funduszy. Zaniemyśl pisze: przez 2 i pół miesiąca, codziennie 36 dzieci, Puck 250, Wieleń 64, a Małe Tarpno Grudziądz aż 360 codziennie”¹⁹.

¹¹ Tamże, s.4.

¹² Tamże, s.4.

¹³ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s.10.

¹⁴ R. Żółtowska, Tania kuchnia w Czempiniu, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 10, s. 7.

¹⁵ Sprawozdanie z działalności Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia diecezji katowickiej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 10, s. 9.

¹⁶ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 11.

¹⁷ Tańsze mleko, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 2, s. 9.

¹⁸ Tamże, s.9.

¹⁹ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s.10.

Do dzieci skierowana była też zbiórka żywności pod nazwą „Dzielmy się”. Inicjatywa ta polegała na zachęcaniu zamożniejszych obywateli do tego, aby codziennie przygotowywali w specjalnej torebce kanapek dla ubogich uczniów. Żywność zabierano w torebkach ze stemplem organizacji. „Panie domu zaopatrują się w Towarzystwie w pewną ilość torebek, po 5 groszy sztuka na tydzień, dwa lub miesiąc. Co rano podczas śniadania, wkładają do torebki kawałek chleba z masłem, bułkę z mięsem z poprzedniego dnia i kawałek cukru. Tak napełnioną torebkę odsyłają do punktu rozdawnictwa w Towarzystwie lub wręczają zgłaszającemu się po nią gońcowi. Towarzystwo przesyła je do szkół powszechnych na Ochocie”²⁰. „Dzielmy się” bardzo szybko zyskała sobie osoby chętne do współpracy, akcja rozwijała się w zaskakującym tempie. Oprócz posiłków w torebkach otrzymywano również inne produkty takie jak mydło, tłuszcz, cukier, skwarki czy też pomidory. Posiłki te były nie tylko czysto i apetycznie przez panie domu przygotowane, lecz niejednokrotnie bardzo pożywne i obfite, dzięki czemu niejedno, biedne dziecko mogło się najeść do syta. Popularnością cieszyła się też podobna akcja organizowana jednak wśród dzieci pod nazwą „Dzieci-dzieciom”. Inicjatywa ta, miała na celu pomoc najmniejszym podopiecznym organizacji, które uczęszczały do szkół powszechnych. Chodziło w niej o to, aby zamożniejsi uczniowie przynosili z domów podwójne śniadania i jedno z nich oddawali ubogiemu koledze²¹.

Ważną formą pomocy dla ubogich było rozdawanie odzieży. Panie ze Stowarzyszenia organizowały zbiórki ubrań dla najuboższych; „nadchodząca mroźna zima nasuwa troskę o zaopatrzenie naszych ubogich w ciepłą odzież. Akcje należy rozpocząć niebawem, obchodząc domy osobiście oraz ogłaszając w poczytnej prasie miejscowej, gdzie i kiedy można składać znoszoną garderobę. Stowarzyszenie odbierając tą odzież zawczasu może ją wyczyścić, przerobić. Jednym słowem przygotować do rozdania. Same Panie Miłosierdzia czy to czynne, czy datkujące niech zrobią dla ubogich, na własny koszt, jeden przedmiot według umiejętności i uznania, czy to będzie koszulka, kaftanik dla niemowlęcia, czy pończochy”²². Oprócz tego, że zajmowano się zbiórką odzieży same członkinie podjęły się inicjatywy szycia ubrań dla ubogich. Na terenie całego kraju w Stowarzyszeniach kobiety szyły koszule, robiły swetry. Dzięki hojności różnych osób wydawana również była nowa odzież, na którą ludzie dobrej woli przeznaczali gotówkę, a Panie kupowały to co najpotrzebniejsze²³. Pomoc „odzieżowa” organizowana była też dla bezdomnych. „Panie Miłosierdzia biorąc pod uwagę jedną z ważnych potrzeb na okres zimy- odzież, zabrały się do urządzenia *szatni* gromadząc wszelkiego rodzaju odzież i obuwie. Zasoby rosły. Ofiarni ludzie oddawali ubrania nowe, stare, materiały. W każdą środę zjawiali się bezdomni w *szatni* po odbiór ubrań. Ileż to osób dzięki nam nie zmarzło”²⁴. W podobny sposób starały się zapewnić odzież biednym lub porzuconym dzieciom. Organizowana w tym celu różnego rodzaju akcje, głównie jesienią, aby zabezpieczyć dzieci przed zimą. Innym terminem, w którym następowała intensyfikacja zbiorów odzieżowych był okres przed pierwszą komunią. Starano się wówczas zapewnić najuboższym podopiecznym stroje do tego ważnego życiowego wydarzenia²⁵.

Niezmiernie ważną sprawą dla wielu bezrobotnych poszukujących zatrudnienia było otrzymanie jakiegokolwiek pracy. Często bez poręczenia otrzymanie takowej było niemożliwe. Członkinie Stowarzyszenia znając swoich podopiecznych mogły takie poręczenie dać. Często też zajmowały się pośrednictwem w poszukiwaniu jakiegoś zajęcia, szukały odpowiednich stanowisk,

²⁰ Dzielmy się, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 14-15.

²¹ Dzielmy się, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 10, s. 7.

²² M. L., O ciepłą odzież, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 8, s. 3-4.

²³ Sprawozdanie z działalności Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia diecezji katowickiej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 10, s. 10.

²⁴ Z korespondencji. Z Ostrowa donoszą, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 3, s. 7.

²⁵ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 10; Sprawozdanie z działalności Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia diecezji katowickiej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 10, s. 10.

rekomendowały, wspierały w pierwszych dniach pracy²⁶. Do pośrednictwa wykorzystywały m.in. własnego organu prasowego i tam zamieszczały ogłoszenia o osobach poszukujących zatrudnienia²⁷. Ważną rolę w pomocy bezrobotnym odgrywała też akcja informacyjna prowadzona przez członkinie. Panie Miłosierdzia docierały do osób niezatrudnionych i informowały ich m.in. o tym gdzie się mogą skierować o pomoc im należną z różnych instytucji, jak postępować w sprawie wniosków czy starań w ogólnym znaczeniu²⁸. Tych, którzy przez dłuższy czas nie znajdowali pracy i popadali w depresję Panie Miłosierdzia wspierały nie tylko materialnie, ale starały się oddziaływać na psychikę, by nie tracili wiary w lepsze jutro, nie poddawali się²⁹.

Specyficzną formą pomocy dla tych którzy nie mogli korzystać z wielu dobrodziejstw ówczesnej cywilizacji były usługi i świadczenia kulturalne w zakładanych i prowadzonych przez Stowarzyszenia świetlicach i czytelnich³⁰. Dzięki nim zapewniano najuboższym nie tylko dostęp do książek, prasy, ale też do rozrywek kulturalnych. Co jakiś czas były organizowane wieczorki; np. „W Poznaniu, w marcu Stowarzyszenie urządziło pierwszą wieczornicę dla bezrobotnych. Rozdano rodzinom bezrobotnych wolne bilety wstępu, w liczbie 300-stu. Wykonawcami wieczornicy były: Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej - Fara i Młode Polki (...) W przerwach przygrywała ochoczo orkiestra smyczkowa SMP- Farna. Radość panowała nadzwyczajna. Program wieczornicy był bogaty i starannie przygotowany. Publiczność składająca się z bezrobotnych i ich rodzin była bardzo zadowolona i wdzięczna organizatorom i wykonawcom”³¹.

Podobne wsparcie kierowane było do ludzi biednych³². Warunki w jakich żyli ubodzy często uragały godności człowieka. Kobiety należące do Stowarzyszenia obowiązywał regulamin, w myśl którego „Odwiedzanie ubogich należy do podstawowych obowiązków Pań Miłosierdzia”³³. Najważniejszą bowiem formą wsparcia był bezpośredni kontakt z podopiecznymi, potrzebującymi oraz zapewnienie oprócz pomocy materialnej także wsparcia duchowego. „Z pewnością milej by było iść do nich z kieszenią pełną, niż pustą, ale nie przeszkadza to wcale w spełnianiu pracy charytatywnej, wręcz przeciwnie”³⁴. Cotygodniowe wizyty pozwalały na dokładne poznanie problemów odwiedzanej rodziny. Dzięki tym spotkaniom ubodzy nie czuli się odrzuceni, wiedzieli, że mają kogoś, do kogo mogą wyzalić się na swój ciężki los. „Dużo radości sprawiamy ubogiemu, dobrym słowem, czy okazując mu pamięć w dniu jego imienin. Dajemy mu wtedy dowód, że go kochamy (...) O dobry nastrój podczas odwiedzin nie zawsze jest łatwo, a jednak wesołość jest czynnikiem bardzo ważnym o otrzymaniu dobrych wyników naszej pracy”³⁵. Często podczas tych wizyt informowały rodziny o tym, jakie należą im się świadczenia ze strony państwa, o co mogą się ubiegać. Zazwyczaj też same starały się o przynależne im zapomogi, pisały wnioski o wsparcie³⁶.

Ważną i niezmiennie potrzebną formą pomocy realizowaną przez Stowarzyszenia było zapewnienie pomocy lekarskiej ubogim chorym i niedożywionym. Opłacenie wizyty lekarza lub leczenia w szpitalu ratowało od śmierci wielu ludzi, zwłaszcza dzieci³⁷. Często pełniły osobistą posługę przy chorych obłożnie, myły ich, karmiły i podawały lekarstwa, wykonywały zabiegi

²⁶ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 10.

²⁷ O wzajemną wymianę usług, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s. 12.

²⁸ Z ustaw opieki społecznej nad bezrobotnymi, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 12, s. 4.

²⁹ J. Makolska, Z programu pracy w zimie, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s. 4.

³⁰ Rozrywka dla bezrobotnych, Pierwsza w Poznaniu wieczornica dla bezrobotnych Stowarzyszenia Pań św. Wincentego a Paulo parafii farnej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 4, s. 10.

³¹ Tamże, s. 10-11.

³² Z problemem ubóstwa borykało się większość rodzin wielodzietnych, w których co prawda przynajmniej jedno z rodziców miało pracę, ale zarobione pieniądze nie wystarczały na zaspokojenie elementarnych potrzeb.

³³ „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 12, s. 4., s. 9.

³⁴ R. Żółtowska, O konieczności, korzyściach i sposobie osobistego odwiedzania ubogich, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 1, s. 3.

³⁵ Tamże, s. 7.

³⁶ Z ustaw opieki społecznej nad bezrobotnymi, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 12, s. 3.

³⁷ Z działalności Towarzystw Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo w diecezji wileńskiej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s. 10.

pielęgniacyjne sprowadzające się do robienia zastrzyków czy stawiania baniek³⁸. Często z funduszy Stowarzyszenia opłacane były inne formy pomocy medycznej dla biednych. „Gębice utrzymują dla nich pielęgniarkę, Szamotuły higienistkę. Leszno ma apteczkę domową, z której korzysta 214 chorych, a Kartuzy dają zastrzyki i opatrunki”³⁹.

Do chorych kierowane były też jednorazowe akcje mające na celu raczej wsparcie duchowe niż pomoc medyczna. Jedno ze Stowarzyszeń z okazji Bożego Narodzenia zorganizowało odwiedziny w szpitalu. „Panienki z szopką i śpiewem kolend obeszły 30 sal szpitalnych, ustroiły na oddziale chirurgicznym choinkę. Rozdały 300 chorym różne drobiazgi z okazji Świąt Bożego Narodzenia”⁴⁰. Inne pojawiło się w szpitalu z koszem kwiatów i zaczęło się „(...) rozdawanie chorym kwiatów. Prawda, że posiadamy inne, lepsze środki działania, ale i ten jest bardzo dobry. Zresztą kto w Poznaniu widział radość jaką sprawia w Sali szpitalnej, rozdzielanie kosza róż między pacjentów, ten chętnie powtórzy tę akcję, aby ujrzeć uśmiech w oczach, które tak rzadko się radują. Miło jest usłyszeć podziw z niespodzianki, która wydaje się dla nich być niebiańskim podarunkiem”⁴¹. Ważną ideą podejmowaną przez Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia była organizacja w całej Polsce Świąt Chorych, podczas którego członkinie wspólnie z chorymi i cierpiącymi przystępowały do spowiedzi i Komunii św.⁴²

Nową, ale bardzo interesującą była inicjatywa „Radia dla Chorych”. Pomysł ten polegał na tym, iż na łamach rozgłośni radiowej przedstawiane były sylwetki osób chorych, problemy z jakimi się zmagali i jaka pomoc była dla nich niezbędna. Dodatkowo przedstawiano ich rodziny i apel o wsparcie. Choć na początku była to nieznana inicjatywa. Jednak siła mediów jakim było radio szybko przyniosła duży rozgłos tej formie pomocy dla osób chorych i ich najbliższych. „Podczas audycji nadanej na wszystkie Rozgłoszenie Polskiego Radia, tym razem było pięć prośb o pomoc dla chorych i ich rodzin. Rodziny te żyjące w biedzie znalazły się nad przepaścią z powodu choroby ojca, matki, dzieci. W odpowiedzi na te prośby pospieszyli słuchacze. Zebrano razem 465zł i 8 paczek. Radiosłuchacze zebrali już w tym roku na doraźną pomoc dla chorych i na radio dla chorych kwotę 6 200zł. Radiowe audycje dla chorych osiągnęły w ten sposób piękny wynik”⁴³. W podobny sposób starano się nagłaśniać zbiórki na rzecz dzieci. Za pośrednictwem prasy czy radia uzyskiwano m.in. wózki dziecięce, ubranka, kaftaniki, które rozdawano ubogim matkom.

Członkinie widząc w jakich warunkach mieszkali ich podopieczni zdawały sobie sprawę, że problemy zdrowotne często były wynikiem dłuższego przebywania w zagrzybionych, wilgotnych i brudnych izbach, i że choroby będą się dalej mnożyć, jeśli ta sytuacja nie ulegnie zmianie. O jednym z mieszkań pisały: „w kącie baraku stoi kosz, naprzeciw drzwi nędzny, cuchnący barłóg. Z kątów wieje pustka, rozpacz i ta okropna beznadziejność (...) Brud aż kapie”⁴⁴. Dlatego w miarę możliwości starały się polepszyć warunki mieszkaniowe swoich podopiecznych, głównie rodzin wielodzietnych. „Panie starały się o bielenie i czyszczenie ubogich izdebek, same w tym pomagały. Płaciły czynsz i wstrzymywały eksmisję w kilku przypadkach, nie mówiąc o staraniach podjętych, w celach wynalezienia dla ubogich odpowiednich mieszkań”⁴⁵. Podobne akcje pozyskania jakiegoś godnego lokum podejmowane były na rzecz bezdomnych. „Panie Miłosierdzia, świadczą starania o

³⁸ Z naszej pracy w Krakowie, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 4, s. 9.

³⁹ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 11.

⁴⁰ Z korespondencji Lwów – ubogim, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 2, s. 7.

⁴¹ W porze kwiatów, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 6, s. 12.

⁴² Dzień Chorych, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s. 9; J. Makolska, W służbie chorych, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 10, s. 8; Wienekewska, Z naszej pracy, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 10, s. 11-14.

⁴³ Dziwy radiowego miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 6, s. 15.

⁴⁴ Wśród bezdomnych, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 2, s. 14.

⁴⁵ Dorobek jednego roku. Sprawozdanie z działalności stowarzyszeń Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo diecezji poznańskiej i gnieźnieńskiej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 7-8, s. 9.

mieszkania dla bezdomnych. Stowarzyszenie w Bydgoszczy podaje aż 12 pomyslnych przypadków⁴⁶.

Bieda i ubóstwo wielu rodzin często było skutkiem nałogów. Do takich patologicznych środowisk również była kierowana pomoc Stowarzyszeń. „Pracę Pań Miłosierdzia, która byłaby związana w jakikolwiek sposób z alkoholizmem należy rozdzielić na dwie zasadnicze kategorie: 1) opiekę nad alkoholikami, 2) działalność łagodzącą skutki pijaństwa, którymi dotknięta jest rodzina: a) moralnie, b) materialnie”⁴⁷.

Aby jakoś zaradzić w ramach pierwszej kategorii członkinie nawiązały współpracę z poradniami przeciwalkoholowymi. „Współpraca polegała na zgłaszaniu do poradni alkoholików, na udzielaniu pomocy rodzinie, na poszukiwaniu pracy, pośredniczeniu między zwaśnionymi stronami w rodzinie z powodu nadużywania alkoholu”⁴⁸. W miejscowościach, w których nie było poradni Stowarzyszenia nawiązywały współpracę z kołami abstynenckimi. Pomoc rodzinom alkoholików i walka z tym nałogiem była trudna. Nie wszystkie Stowarzyszenia podejmowały się tego typu pracy. „Walkę z alkoholizmem podjęło 14 Stowarzyszeń z całej Polski, co jest stanowczo za mało. Powinniśmy tej pracy poświęcić więcej uwagi i rozszerzać zakres działań ponieważ problem ten jest ogromny. Społeczeństwo nasze i nasi podopieczni nie są w stanie sobie z nim, bez naszej pomocy poradzić”⁴⁹.

„O starcach i staruszkach także pamiętają Panie Miłosierdzia, popierając lub utrzymując przytulki jak Pleszew i Ostrzeszów- jedno ze Stowarzyszeń w Ostrowie odwiedza ich w przytulku co niedziele i święta”⁵⁰. Oprócz odwiedzin i wsparcia dobrym słowem, organizowane były również inne akcje mające na celu niesienie pomocy i przypomnienie ludziom starszym, że zawsze mogą liczyć na ludzi dobrej woli. Nie zawsze były to inicjatywy prowadzone z wielkim rozmachem. „Stowarzyszenie nasze w Środzie urządziło dla 180 staruszek podwieczorek, oprócz poczęstunku można było porozmawiać, wspólnie poczytać poezję. Radość staruszek była ogromna”⁵¹.

Wśród osób starych istniało ogromne zróżnicowanie pod względem stanu zdrowia. Wraz z wiekiem wzrastało prawdopodobieństwo wystąpienia niepełnosprawności. Ludzie starzy niepełnosprawni zazwyczaj nie byli samowystarczalni i wymagali pomocy drugiej – zdrowej osoby. Najlepszym rozwiązaniem dla takich osób było umieszczenie ich w przytulku, w którym oprócz dachu nad głową mieliby zapewniony posiłek i opiekę. Kobietom zrzeszonym w Stowarzyszeniu Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo udało się założyć kilka takich przytulisk. „Staraniem Pań Miłosierdzia w Ostrowie powstał w roku ubiegłym przytułek dla starców. Dom ten powstał ze składek, subwencji miasta, kwest i ofiar w gotówce. Teren sześciomorgowy, na którym stanęła placówka ofiarowany został przez p. Burmistrza. Wszystko to jednak nie byłoby możliwe, gdyby nie dobroduszość dwóch zacnych mieszkańców ostrowskich, którzy ofiarowali swoją pomoc, nie tylko przyspieszyli budowę domu ale umożliwili w nim zastosowanie wszystkich udogodnień ku wygodzie staruszków. Obok tego piękne zdrowe położenie, tuż przy parku miejskim, własny ogród otaczający dom. Starcy każdej chwili mogą czerpać otuchę i podporę, wszystko co składa się ku zadowoleniu staruszków i zaspokojeniu ich potrzeb”⁵². Przytułek ten ulokowano w dwupiętrowym gmachu, który „mieścił w sobie oprócz kapliczki, 5-ciu sal ogólnych, pokoje duże dla 60-ciu

⁴⁶ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 11.

⁴⁷ Do walki z alkoholizmem, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 2, s. 6.

⁴⁸ Tamże, s. 7.

⁴⁹ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 12.

⁵⁰ Tamże, s. 11.

⁵¹ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 12.

⁵² „Aby im starość nie była smutną”. Przytułek dla starców w Ostrowie, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 5, s. 7-8.

starszych i pokoiki mniejsze dla 40-stu. Każdy staruszek ma dużą swobodę i komfort mieszkalny⁵³.

Aby pomóc rodzinom pracującym Stowarzyszenie organizowało opiekę dla dzieci na czas pracy rodziców. W tym celu zakładało lub wspierało ochronki, sierocińce i żłobki⁵⁴. W latach późniejszych z inicjatywy Stowarzyszeniu tworzone były przedszkola; np. „W Inowrocławiu otwarto i finansowano przedszkole, w którym dzieci pozostawały w czasie zimy, codziennie po kilka godzin pod opieką Pań Miłosierdzia”⁵⁵. Pomocą dla ubogich rodziców było także finansowanie nauki ich dzieci. „Budujący jest fakt, że w Bydgoszczy opłacono czesne za 2 dziewczynki i stale dowiadywano się o ich postępy w nauce. Krotoszyn utrzymuje osobną nauczycielkę. Opiekującą się ubogą dziatwą poza szkołą”⁵⁶. Istniała również inicjatywa ogródków przeznaczonych dla maluchów i pomoc przy odrabianiu lekcji dzieciom ze szkół powszechnych, którym warunki w domu nie pozwalały na normalną naukę. Inicjatywa ta, miała miejsce m.in. w Krotoszynie. Do tego celu została urządzona ogrzewana salka przy kościele parafialnym, w której ubogie dzieci pod opieką wykwalifikowanej nauczycielki odrabiały lekcje i mogły pobawić się z kolegami. Inną inicjatywą skierowaną do dzieci było organizowanie wypoczynku wakacyjnego. Tylko dzięki Stowarzyszeniu dzieci mogły wyjechać w inne rejony Polski, odpocząć od codziennych trosk i problemów. Wysyłano je na kolonie letnie, czy też na wieś. Uważano, że każdy dzień spędzony na świeżym powietrzu może być dla zabiedzonych podopiecznych, żyjących w nędzy prawdziwym dobrodziejstwem. Panie ze Stowarzyszenia nie zapominały również o najważniejszym święcie najmłodszych. Chętnie organizowały przedświąteczne akcje, w czasie których rozdawano słodczyce i drobne upominki, organizowano gry i zabawy, a także drobny poczęstunek⁵⁷.

Stowarzyszenie położyło też znaczne zasługi w pomocy dzieciom osieroconym i moralnie zaniedbanym. Dzieci nieślubne, osierocone i porzucone umieszczano zazwyczaj w zakładach opiekuńczych, finansowano im naukę, zapewniało dach nad głową. Z okazji świąt robiono dla nich paczki, dawano odzież i organizowano wieczorki⁵⁸. Dziewczęta, które mogły już podjąć pracę zatrudniano we własnych zakładach krawieckich, dając im w ten sposób możliwość zarobienia pieniędzy⁵⁹. Zdarzały się też sytuacje, że bezdzietne członkinie adoptowały sieroty. Jedynymi wymogami stawianymi w takich przypadkach była pełnoletniość opiekunki, niekaralność i posiadanie praw obywatelskich. Opiekunka nabywała prawa rodzicielskie. Musiała troszczyć się o wychowanie moralne, fizyczne i religijne dziecka, edukację, rozporządzała jego majątkiem, zastępowała go we wszystkich sprawach wobec władz i urzędów⁶⁰.

W przypadku dzieci moralnie zaniedbanych działaczki obowiązywał pewien porządek postępowania. „Jeśli napotka się dziecko moralnie zagrożone, to znaczy takie, które wstąpiło na drogę przestępstwa wskutek złego wpływu poza domem lub też w domu rodzinnym należy się zwrócić z wnioskiem do Sądu Grodzkiego o wdrożenie postępowania zapobiegawczego”⁶¹. Sędzia po otrzymaniu takiego wniosku zlecał zbadanie sprawy policji i wydziałowi opieki oraz osobie godnej zaufania czyli Pani Miłosierdzia. „Jeśli Pani Miłosierdzia otrzyma od Sądu takie polecenie, musi przede wszystkim według otrzymanego kwestionariusza zbadać środowisko wychowawcze dziecka, przyczyny przestępstwa, warunki życia itp. Po zebraniu informacji Sąd zgłasza się do

⁵³ Tamże, s. 8.

⁵⁴ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 11.

⁵⁵ Na marginesie sprawozdań, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s. 8.

⁵⁶ Tamże, s. 11.

⁵⁷ Sprawozdanie z działalności Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia diecezji katowickiej, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1935, nr 10, s. 10; Z pracy Stowarzyszenia Pań Miłosierdzia w Przemyślu, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 7-8, s. 18.

⁵⁸ Roczny dorobek śląskich Stowarzyszeń, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 8, s. 7.

⁵⁹ M. Hubert, Towarzystwo opieki nad dziewczętami, które rozwija błogosławioną działalność w Warszawie (przy ulicy Mokotowskiej), „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 10, s. 6.

⁶⁰ Skrzynka zapytań. Jakie są obowiązki opiekuna?, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 10, s. 12.

⁶¹ J. M., Dziecko w opiece Pani Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1933, nr 10, s. 4-5.

wychowawców dziecka, wydaje uchwałę na mocy, której, zależnie od okoliczności dziecko może skierować do domu wychowawczego, domu przymusowego wychowania, sierocińca lub też zakładu leczniczego⁶². Panie po przeprowadzeniu takiego działania nie pozostawały obojętne na losy dziecka. Podejmowały różnego rodzaju inicjatywy, aby podopieczni po powrocie z okresu wychowawczego nie trafili ponownie do patologicznych środowisk, w których znowu mogliby trafić na drogę przestępstwa, umieszczali podopiecznych w swoich domach, gospodarstwach itp.⁶³

Panie ze Stowarzyszenia św. Wincentego a Paulo pomocą otaczały także ubogie położnice i niemowlęta. Stowarzyszenie współpracowało ze Stacją Opieki nad Matką i Dzieckiem. W ramach tej współpracy edukowały rodziny i matki z zakresu zdrowego trybu życia, fizjologii okresu połogu oraz okresu noworodkowego. Pokazywały jak prawidłowo zajmować się niemowlęciem, opiekowały się matkami w okresie ciąży, porodu i karmienia⁶⁴.

Niektóre ze Stowarzyszeń zajmowały się także pomocą więźniom i ich rodzinom. Pomoc kierowana do więźniów była raczej okazjonalna i sprowadzała się do wypłacania drobnych kwot pieniężnych na „powrót do domu, na gwiazdkę, na święcone”⁶⁵. W przypadku rodzin więźniów świadczone wsparcie było podobne jak do innych kategorii podopiecznych. Wspierano je materialnie dając odzież i żywność⁶⁶.

Czytając artykuły opublikowane na łamach czasopisma „W Służbie Miłości Bliźniego” nasuwa się spostrzeżenie, to co robiły członkinie Stowarzyszenia Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo było dla wielu z nich sensem życia. Z tekstów przebija ogromny entuzjazm, zaangażowanie, ale też żal, że nie udało się zrobić więcej. Szeroki zakres działalności charytatywnej pokazuje ponadto skalę potrzeb ówczesnego społeczeństwa polskiego oraz brak wielu zabezpieczeń socjalnych, dzięki którym ludzie mogliby radzić sobie w sytuacjach kryzysowych. Pomoc jaką niosło Stowarzyszenie miała ogromne znaczenie dla wielu dotkniętych przez los ludzi. Idea służby ubogim doskonale wpisywała się w ówczesne potrzeby społeczne, ale też konsolidowała całe społeczeństwo polskie, a rola jaką odegrały członkinie Stowarzyszeń w jej realizacji w praktyce była wręcz namacalna i wymierna.

In the article the charitable activities of the Society of Sisters of St. Vincent a Paolo in Poland in the interwar period is revealed. The short information about the history of the society is given, the forms and methods of work with various categories of needy are disclosed. Special attention is given to assisting the elderly, the sick and the infirm people.

Key words: *the Society of Sisters of St. Vincent a Paolo in Poland, the history of the society, forms and methods of work with various categories of needy are disclosed.*

⁶² Tamże, s. 5.

⁶³ J. H., Z dała od pokus i złego towarzystwa, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1932, nr 10, s. 13.

⁶⁴ Tamże, s. 11.

⁶⁵ Nasz dorobek. Sprawozdanie z działalności wielkopolsko-pomorskich Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia, „W Służbie Miłości Bliźniego” 1931, nr 6-7, s. 11.

⁶⁶ Tamże, s. 11.